

УДК: 76.036:7.045]:391.91

Маковій Валерія Ігорівна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
ORCID: 0009-0007-9550-9043,
vimakovii.fomd22@kubg.edu.ua

Makovii Valeriia Ihorivna

Bachelor's degree student
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID: 0009-0007-9550-9043,
vimakovii.fomd22@kubg.edu.ua

**ДАВНІ СИМВОЛИ, СУЧАСНА ГРАФІКА:
ТАТУЮВАННЯ ЯК ФОРМА БОДІАРТУ**

**ANCIENT SYMBOLS, MODERN GRAPHICS:
TATTOOS AS A FORM OF BODY ART**

Анотація. У статті осмислюється татуювання як явище сучасного бодіарту, що формується на перетині культурної спадщини та актуальних візуальних практик. У сучасному середовищі воно вже не обмежується декоративною функцією, а виступає способом самовираження, фіксації особистого досвіду та передачі внутрішніх переживань через образ.

Розглянуто витоки татуювання в контексті давніх культур, де воно виконувало сакральні, соціальні та символічні функції. Показано, що сьогодні ці значення не зникають, а трансформуються відповідно до сучасного культурного середовища. Традиційні символи, орнаменти й образи переосмислюються, поєднуючись із

індивідуальним баченням і досвідом людини.

Визначено роль графічної мови татуювання, у якій лінія, ритм, композиція та стилістика формують цілісний художній образ. Сучасні техніки дозволяють поєднувати різні стилі – від мінімалістичних до складних багатокomпонентних рішень.

Розглянуто взаємодію культурного та особистісного вимірів у татуюванні, а також проблему етичного використання символів різних культур. Узагальнено, що татуювання є багатовимірною формою мистецтва, яка відображає як культурні процеси, так і індивідуальну ідентичність людини.

Ключові слова: татуювання, бодіарт, художній образ, стиль, символи, культурне середовище.

Abstract. The article explores tattooing as a phenomenon of contemporary body art formed at the intersection of cultural heritage and current visual practices. In today's context, it is no longer limited to a decorative function but serves as a means of self-expression, a way to capture personal experience, and a tool for conveying inner emotions through imagery.

The origins of tattooing are considered within the framework of ancient cultures, where it performed sacred, social, and symbolic functions. It is shown that these meanings have not disappeared but have transformed in accordance with the modern cultural environment. Traditional symbols, ornaments, and images are reinterpreted and combined with an individual's personal vision and experience.

The role of graphic language in tattooing is defined, where line, rhythm, composition, and style shape a cohesive artistic image. Contemporary techniques allow for the combination of different styles, ranging from minimalistic to complex, multi-layered compositions.

The interaction between cultural and personal dimensions in tattooing is also examined, along with the issue of the ethical use of symbols from different cultures. It is concluded that tattooing is a multidimensional art form that reflects both broader cultural processes and an individual's identity.

Keywords: tattoo, body art, artistic image, style, symbols, cultural environment.

Вступ. На початку ХХІ столітті татуювання стало невід'ємною частиною сучасної візуальної культури. Те, що ще кілька десятиліть тому асоціювалося з маргінальними групами, сьогодні перетворилося на один із найпопулярніших способів самовираження. Татуювання більше не сприймається лише як прикраса тіла – воно функціонує як носій сенсів, історій і культурних кодів.

Водночас це явище має глибоке історичне коріння. Ще в давнину нанесення знаків на тіло виконувало сакральні, соціальні та ідентифікаційні функції. У різних культурах татуювання було частиною обрядів ініціації, символом статусу або засобом захисту.

Сучасне татуювання знаходиться на перетині традиції та інновації. Воно активно використовує давні символи, але переосмислює їх через мову сучасної графіки, дизайну та індивідуального бачення художника.

Постановка проблеми. Попри зростання популярності татуювання, його дослідження часто має фрагментарний характер. Одні роботи зосереджуються на історії татуювання, інші – на його соціальному значенні або естетичних аспектах. Проте комплексний аналіз татуювання як форми бодіарту, що поєднує давню символіку та сучасну графіку, залишається недостатньо розробленим.

Особливо актуальним є питання трансформації символів: як змінюється їхнє значення в сучасному

контексті, чи зберігають вони первинний сенс, або ж стають лише естетичними елементами. Також потребує уваги роль художника-татуювальника як інтерпретатора та творця нових візуальних кодів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика татуювання досліджується в межах культурології, мистецтвознавства, антропології та соціології. Значна кількість праць присвячена традиційним татуюванням різних народів – зокрема полінезійським, японським, слов'янським та іншим.

Дослідники відзначають, що татуювання завжди було тісно пов'язане з культурним контекстом. Наприклад, у традиційних суспільствах воно мало чітко визначені значення, зрозумілі всім членам спільноти. У сучасному ж світі ці значення часторозмиваються або трансформуються.

Окремі дослідження присвячені сучасним стилям татуювання, зокрема мінімалізму, реалізму, графіці. Проте питання синтезу традиційної символіки та сучасної художньої мови потребує подальшого вивчення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених татуюванню як культурному та мистецькому явищу, окремі аспекти цієї теми залишаються недостатньо розкритими. Зокрема, потребує детальнішого вивчення процес переосмислення давніх символів у сучасному татуюванні, адже більшість праць або зосереджується на історії їх походження, або аналізує сучасні практики без урахування зв'язку між минулим і сьогоденням.

Окремою проблемою є індивідуалізація символіки в сучасній культурі, де традиційні знаки часто втрачають своє первісне значення та набувають нових, особистісних інтерпретацій. Крім того, бракує комплексних досліджень,

у яких поєднувалися б аналіз графічних особливостей татуювання, його символічного змісту та ролі тату-майстра як посередника між культурною традицією і сучасним баченням.

Також актуальним залишається питання етичного використання символів різних культур у сучасному бодіарті, особливо в умовах глобалізації та активного поширення візуальної інформації. Отже, подальшого дослідження потребує татуювання як багатогранне явище, що поєднує історичну спадщину, сучасні художні практики та індивідуальний досвід людини.

Мета статті. Метою статті є всебічний аналіз татуювання як форми бодіарту у контексті взаємодії давніх символів і сучасної графіки.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- дослідити історичні витоки татуювання;
- проаналізувати символіку традиційних зображень;
- визначити особливості сучасної графічної мови в татуюванні;
- розкрити роль татуювання як засобу самовираження;
- охарактеризувати взаємозв'язок індивідуального та культурного в сучасному татуюванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Татуювання як форма нанесення зображень на тіло є одним із найдавніших проявів візуальної культури, що має глибоке історичне та культурне підґрунтя. Як зазначають дослідники, у традиційних суспільствах татуювання виконувало не лише естетичну, а й ритуальну, соціальну та ідентифікаційну функції, будучи невід'ємною частиною культурної системи [3; 6]. Зокрема, воно могло позначати належність до певної спільноти, соціальний статус або виступати як символічний захист, що пов'язаний із віруваннями та світоглядом народу.

У наукових працях підкреслюється, що символіка татуювання формувалася під впливом природного середовища, міфологічних уявлень та традиційних систем цінностей [3]. Орнаментальні мотиви, такі як геометричні фігури, рослинні та зооморфні елементи, виконували роль своєрідної мови, за допомогою якої передавалися знання, вірування та культурні коди. Подібні підходи до розуміння символіки простежуються і в дослідженнях традиційного мистецтва, де орнамент розглядається як носій глибинного змісту та колективної пам'яті [5].

Окрему увагу в контексті розвитку татуювання слід приділити японській традиції, де сформувалася цілісна система художнього оформлення тіла. Як відзначають дослідники історії татуювання, японські татуювання (*irezumi*) вирізняються складною композицією та багатошаровою символікою, де кожен образ має конкретне значення та пов'язаний із певними культурними уявленнями [7]. Наприклад, зображення карпа кої символізує наполегливість і подолання труднощів, тоді як дракон асоціюється із силою та мудрістю. Важливо, що такі татуювання сприймаються не як окремі елементи, а як цілісний художній образ, інтегрований у форму тіла.

У сучасному українському контексті також спостерігається активне звернення до традиційної символіки, зокрема орнаментів, запозичених із народного мистецтва. Дослідники відзначають, що українські орнаменти, зокрема мотиви вишивки, несуть у собі символи захисту, родючості та гармонії, що формувалися протягом століть [5]. У сучасному татуюванні ці елементи переосмислюються, поєднуючись із графічними техніками та сучасними стилями, що дозволяє створювати нові візуальні образи зі збереженням культурного змісту.

У процесі розвитку сучасної культури татуювання

зазнає значної трансформації. Як зазначає О. Кротевич, татуювання сьогодні виступає не лише як декоративний елемент, а як повноцінна дизайнерська практика, що поєднує художні, технологічні та концептуальні складові [1; 2]. Воно інтегрується у сферу візуального мистецтва та набуває нових функцій, пов'язаних із самовираженням та формуванням індивідуального образу.

Важливу роль у сучасному татуюванні відіграє графіка, яка визначає його візуальну мову. Використання лінії, ритму, контрасту та композиції дозволяє створювати образи, що поєднують естетичну виразність і змістову глибину. Як підкреслюють дослідники сучасної візуальної культури, графічні підходи забезпечують універсальність татуювання, роблячи його зрозумілим у різних культурних середовищах [4]. Саме завдяки цьому виникають такі стилі, як мінімалізм, лайнворк і дотворк, які активно використовуються сучасними майстрами.

Сучасне татуювання також тісно пов'язане з психологічними аспектами самосприйняття. За результатами досліджень, нанесення татуювання може виступати як спосіб осмислення особистого досвіду, закріплення важливих життєвих подій або вираження внутрішнього стану [4]. У цьому контексті татуювання стає інструментом формування ідентичності, що дозволяє людині візуалізувати власний життєвий шлях і цінності.

Водночас поширення татуювання у глобальному культурному просторі актуалізує проблему етичного використання символів. Запозичення елементів інших культур без розуміння їхнього змісту може призводити до спрощення або втрати первісного значення. Як зазначається у сучасних дослідженнях, важливим є усвідомлений підхід до використання символіки, що передбачає врахування її культурного контексту [8].

Отже, татуювання в сучасному світі постає як складне культурне явище, що поєднує традицію і сучасність, символіку і графіку, колективний досвід і індивідуальне бачення. Воно функціонує не лише як елемент зовнішнього вигляду, а як форма мистецького висловлювання, що відображає як культурні процеси, так і внутрішній світ людини.

Надано Музеєм археології Південного Тіролю; Надано Музеєм археології Південного Тіролю/Eurac/Samadelli/Staschitz

<https://archaeology.org/issues/november-december-2013/collection/oetzi-copper-age-alps-iceman-tattoos/ancient-tattoos/>

	Дерево життя Краса, молодість, оновлення душі і тіла, безсмертя, відродження після смерті, родючість			Ромб Союз сонця і землі, плодючість
	Серце Символ переважно на весільних суніжках для щасливого сімейного життя			Ромб із крапкою посередині – засіяне поле
	Зорі Складені у форму Алатіар – заглазок людини з космосом: оберег від зла і негигієну, захист від хвороб і безсилля			Коло Символ сонця, божественна енергія, безперервність буття і вічність
	Шеврони Обернуті вершиною вниз – лано, жіноча, або матеріальну сутність, обернуті вершиною вгору – чоловіча, або духовна сутність.			Рослинний мотив Чистота, прощання роду та життя
	Хвилясті лінії Зигзаги – вода, дощ, племінність часу та еволюція Всесвіту			Калина Любов, багатство, краса, материнство (кущ – мати, ягоди – дівчата)
	Хрест Оберег від злих духів. Первий хрест – символ Творця, Сонця чоловічого начала, косий хрест – жіноче начало, Мисць.			Гілки дуба На чоловічих сорочках прообраз Перуна
	Сварга Символ сонячної культури, домашнього вогнища, родинного щастя			Виноград Сімейне щастя
	Повна роза Або восьмипроменева зірка – подивання жіночого і чоловічого начал, що дає життя усюму. Цей символ часто називають Зіркою Богородиці			

Український орнамент – які бувають види, що означають символи та як читати народні візерунки
<https://prostir.media/ukrayina/ukrayinskyj-ornament-yaki-buvayut-vydy-shho-oznachayut-symvoly-ta-yak-chytaty-narodni-vizerunky/>

Дотворк тату: елегантне мистецтво крапок
<https://www.tattoo.ua/post/dotvork-tatu>

Висновки. У ході дослідження було встановлено, що татуювання як форма бодіарту є багатогранним явищем, яке поєднує в собі історичні традиції, сучасні художні підходи та індивідуальний досвід людини. Його витoki сягають давніх часів, коли нанесення зображень на тіло мало глибоке символічне, ритуальне та соціальне значення. У різних культурах татуювання виконувало функцію маркера ідентичності, оберега або способу передачі важливої інформації через символи.

У сучасному світі татуювання зазнало значних змін. Воно перестало бути виключно традиційною практикою і стало частиною візуальної культури та мистецтва. Давні символи не зникають, але трансформуються – вони поєднуються із сучасною графікою та отримують нове звучання. Завдяки цьому татуювання набуває більш індивідуального характеру і стає способом самовираження.

Важливу роль у цьому процесі відіграє графіка, яка формує естетику сучасного татуювання. Використання лінії, форми та композиції дозволяє створювати зрозумілі та водночас виразні образи, які легко адаптуються під особисті ідеї людини. Саме завдяки цьому поєднанню традицій і сучасних підходів татуювання продовжує розвиватися як окрема художня практика.

Окрім цього, татуювання сьогодні виконує функцію візуальної мови, через яку людина може передати власні переживання, цінності або важливі життєві події. Воно стає частиною особистої історії та впливає на формування самоідентичності.

Водночас актуальним залишається питання усвідомленого використання символів, особливо тих, що походять з різних культур. Важливо не лише відтворити їхню форму, але й розуміти зміст, щоб зберегти їхню культурну цінність.

Отже, татуювання можна розглядати як сучасну форму мистецтва, яка поєднує минуле і сучасність, традицію і індивідуальність. Татуювання відображає як культурні процеси, так і внутрішній світ людини, залишаючись актуальним і динамічним явищем у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Кротевич О. В. Татуювання як сучасна дизайнерська практика. Вісник КНУКіМ. 2019. С. 5.
2. Кротевич О. В. Трансформація технологій мистецтва татуювання в контексті художніх практик. Вісник Львівського університету. 2018. С. 5.
3. Сечко А. Татуювання: культурологічне значення. Одеса, 2024. С. 4.
4. Пугач В. П. Вплив татуювань на психологічний стан людини. Молодий вчений. 2024. С. 5-6.
5. Іваненко Т. С. Символіка орнаментів у традиційній культурі. Київ: Наукова думка, 2018. С. 4-5.
6. DeMello M. Bodies of Inscription: A Cultural History of the Modern Tattoo Community. Duke University Press, 2000. С. 4.
7. Caplan J. (Ed.). Written on the Body: The Tattoo in European and American History. Princeton University Press, 2000. С. 5.
8. Gell A. Wrapping in Images: Tattooing in Polynesia. Clarendon Press, 1993. С. 6.

References:

1. Krotevych, O. V. (2019). Tattooing as a Modern Design Practice. Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. С. 5. [in Ukrainian].
2. Krotevych, O. V. (2018). Transformation of Tattoo Art Technologies in the Context of Artistic Practices. Bulletin of

Lviv University. С. 5. [in Ukrainian].

3. Sechko, A. (2024). Tattooing: Cultural Significance. Odesa. С. 4. [in Ukrainian].

4. Puhach, V. P. (2024). The Influence of Tattoos on the Psychological State of a Person. Young Scientist Journal. С. 5-6. [in Ukrainian].

5. Ivanenko, T. S. (2018). Symbolism of Ornaments in Traditional Culture. Kyiv: Naukova Dumka. С. 4-5. [in Ukrainian].

6. DeMello, M. (2000). Bodies of Inscription: A Cultural History of the Modern Tattoo Community. Duke University Press. С. 4. [in English].

7. Caplan, J. (Ed.). (2000). Written on the Body: The Tattoo in European and American History. Princeton University Press. С. 5. [in English].

8. Gell, A. (1993). Wrapping in Images: Tattooing in Polynesia. Clarendon Press. С. 6. [in English].